

L'«EXTENSIÓ UNIVERSITÀRIA» A BADALONA

MATEU ROTGER I ROSQUELLAS

Són molts els testimonis que palesen l'afany d'aprendre que mostrava la classe treballadora badalonina, durant el darrer terç del passat segle, i les primeres dècades de l'actual. Podríem fer-ne una llarga llista a partir, per exemple, de les mostres de contentament amb què va rebre la decisió dels mestres de les escoles públiques de nois, els senyors Feliu, Martí, Alegret i Boronat, de dirigir-se a l'Ajuntament demanant permís per obrir *«una clase de adultos durante el invierno»*¹; a la qual seguiren les campanyes conduïdes per diverses associacions obreres, el sindicat majoritari, Les Tres Classes de Vapor, així com per *El Eco de Badalona* —que a les tres setmanes d'haver vist la primera llum² també s'hi sumava—, demanant centres de cultura i de manera molt concreta i quasi obsessiva, un ateneu;³ un ateneu i, a l'ensens, més atenció, per part del govern, a l'ensenyament de les arts i dels oficis tot posant fre a l'*«afany immoderat»* per adquirir un títol acadèmic, ja que *«horroriza, espanta, al ver el excesivo número de jóvenes que frecuentan nuestras universidades»*, signe evident, segons que deien, de *«que se va preparando una inmensa legión de jóvenes desocupados»* que *«tendrán que echarse, en último extremo cuando menos (...) en el río revuelto de la política y vivir perturbando el país»*.

Però de totes les mostres, només voldria fer esment, encara que només sigui de passada, d'aquelles que empeses per aquell afany, i promogudes bé per particulars, per entitats privades o bé pel mateix municipi, causaren més impacte en la vida cultural de la vila. Així, l'esforç realitzat per la Societat Cooperativa

«La Bienhechora» —la cooperativa de consum més important de Badalona—, en crear, en 1879, *«un ateneu d'ensenyança»*, per als fills dels seus socis, i quatre anys més tard, una escola nocturna *«de Ampliación»*, quasi al mateix temps que l'alcalde Guixeras feia pública la decisió de crear una escola elemental, gratuïta, nocturna, per als *«nens i joves obrers quan surtin del treball»*, per mitjà d'un anunci, del qual reproduïxo una part per tal de remarcar el to emprat en el seu redactat: *«Al hacer público este acuerdo, el Ayuntamiento dirige su voz paternal y amiga a los padres de familia y a la juventud obrera, aconsejándoles asistan con constancia a la Escuela que va a crearse, donde a la par que quitarán ocasión al vicio lograrán obtener una esmerada instrucción, que les será útil para el oficio que ejerzan y serán dignos hijos de un pueblo libre...»*⁴

L'exemple de «La Bienhechora», va donar fruit immediat; n'és testimoni una nota tramesa per la junta directiva del Casino Agrícola Català, de Canyet, a *El Eco*, en la qual, a l'ensens que agràia al cronista de la ciutat, senyor Ponç Serrat, l'article que va escriure⁵ demanant a l'Ajuntament una escola per aquella barriada, feia saber que aquella entitat *«tiene establecida (...) desde el viernes de la pasada semana, una escuela de noche, en donde se dan lecciones de enseñanza elemental, tres veces por semana, con destino únicamente a los socios y sus hijos, cosa necesaria ya que no posee dicho barrio una escuela de carácter oficial.»*

Un altre esdeveniment notable fou la reunió que va tenir lloc el dia 14 d'octubre, en el Teatre Badalonès, convocada per les

juntes de Les Tres Classes de vapor —de telers a mà, corders, fusters, antiga de paletes, vidriers i talladors—, on s'acordà «la formació de una Ateneo libre instructivo para las clases obreras», al qual es donaria el nom d'Ateneo Obrero de Badalona, i que inicià les seves activitats amb gran eufòria al pis principal de la casa número 6 del carrer de Sant Miquel.⁶

La creació de les escoles de La Bienhechora, l'escola del Casino Agrícola català i la de l'Ateneu Obrero a casa nostra, i la d'altres ateneus i centres de cultura a diverses poblacions industrials de Catalunya, posa de manifest la capacitat de la classe obrera de donar resposta al problema de la manca d'escoles d'ensenyament primari per als seus fills, i d'aquelles on aprendre les nocions bàsiques necessàries per assimilar els coneixements que li feien falta per a la seva formació professional, tan necessària en aquells moments en què la indústria era en franca expansió. Resposta, que moltes vegades no hagués assolit sense l'ajuda d'alguns industrials o d'altres mecenes i de les subvencions que, de tant en tant, rebien de les pròpies institucions públiques.

El 21 de novembre de 1888, a proposta del regidor Josep Caritg —instat per Evarist Arnús—, l'Ajuntament nomenà una comissió que estudiés la possibilitat de crear una Escola d'Arts i Oficis, a semblança de la de Vilanova i la Geltrú.

Setmanes després, quan els membres del Consistori es van assabentar per l'informe dels comissionats, que l'Escola d'Arts i Oficis de Vilanova i la Geltrú, era una de les set d'aquest tipus creades per l'Estat —aquella encara sense tallers de pràctiques—, decidiren que en cas d'aconseguir la subvenció de l'administració central per satisfer la nòmina del professorat, «podria refundre's la instrucció d'aquesta escola amb la de l'actual Ateneu» —referint-se a l'Ateneu Obrero—; i encara hom afegí que si fos possible incloure-hi el Museu-Biblioteca,⁷ en projec-

te, Badalona podria comptar amb «un nucli d'instrucció que vindria a omplir una de les necessitats de la localitat» més desitjades.

El silenci que seguí a aquell ple, fa pensar que la proposta del senyor Caritg va ésser abandonada després de la mort del seu inspirador, en 1890; però, si l'Ajuntament segons que sembla, va abandonar el projecte, un grup de badalonins, liderat per Paulí Llubera —que ja havia exercit de mestre a La Bienhechora— es proposà convertir en realitat aquella idea, creant una escola que amb el nom d'Escuela de Artes y Oficios de Badalona, s'establí en el número 62 del carrer de la Creu, iniciant les seves activitats el 2 d'octubre de 1894, després d'una intensa campanya de captació de socis per part del Fomento de las Artes, entitat creada a l'efecte, i després que un grup de professionals⁸ es comprometés «per escrit i pel seu honor donar classes gratuïtament durant un any».

Immediatament després que *El Eco* donés a conèixer el projecte de la nova escola, el butlletí de l'Ateneu Obrero⁹ —agost de 1893—, se'n va fer ressò en el seu editorial, posant en dubte la credibilitat dels seus promotors, dels qui deia «no les guía otro móvil que desprestigiar a los centros instructivos que la misma tiene —la classe obrera—, y ver si con ello alcanzan pingües beneficios, mas como todos nos conocemos, el juego resulta burdo y no cremos haya ni un solo obrero que deje de ver la tostada que le tuestan esos noveles protectores de la enseñanza popular.»

Poc després d'iniciat el curs, i com a conseqüència de la defeció d'un dels mestres, a qui a través de la premsa s'acusà d'oblidar «sagrados compromisos», va tenir lloc una veritable batalla epistolar entre aquell i el secretari de l'Escola. L'interès d'aquelles epístoles se centra en les reiterades afirmacions del mestre escindit, assegurant que aquella no era una escola d'arts i oficis —«no existia cuando nos separamos como no existe

EL ATENEO OBRERO

DE BADALONA

Revista mensual, órgano de esta Asociación.

AÑO VI.

REDACCION Y ADMINISTRACION

EN LA MISMA SOCIEDAD

Calle de Arnús número 36.

AGOSTO DE 1893

Esta Asociación, no se hace solidaria de las ideas expuestas en los trabajos que voyan firmados. Los originales quedan de propiedad de la misma.

N.º 62

- AVISOS -

Desde primero del próximo mes quedará abierta la matrícula para el curso académico de 1893-94.

Los que deseen inscribirse pueden pasar por la Secretaria todos los días laborables de 8 á 9 de la noche.

Se avisa á los señores sócios de todas clases que desde esta fecha la Biblioteca de este centro instructivo estará abierta todos los días desde las 8 de la mañana á las 10 de la noche.

Badalona 20 Agosto 1893.

El Presidente, *Andrés Queralt.*

HAGAMOS HISTORIA

—(;)—

Si después de transcurrido un corto período desde la fundación del Ateneo alguno nos hubiera preguntado nuestra opinión sobre lo que considerábamos vendría á ser este en la actualidad, es probable, aun exponiéndonos á pasar plaza de descorteses, le hubiésemos dado por única contestación un encogimiento de hombros; pero he-

ro de los que habían coadyuvado al logro de la plausible obra que se venía llevando á cabo; y la prueba de que no andábamos equivocados la tenemos en que al tener el Ateneo medio año de existencia, los trescientos socios inscritos en la época de su instalación quedaban reducidos á cerca de un centenar.

El contar el Ateneo con buenos y activos profesores, la protección al mismo dispensada por algunas personas amantes de la instrucción popular, las subvenciones de la Exma. Diputación provincial y del Excmo. Ayuntamiento y la actividad de las Juntas administrativas, evitaron una probable catástrofe financiera que hubiera dado al traste con la sociedad que seguía una vida raquítica con sus tres clases nocturnas instaladas con muy malas condiciones en un reducidísimo local; la Directiva de entonces viendo la imposibilidad que había de sostener un cuadro docente de profesores forasteros á causa de los exorbitantes haberes que exigían, reclamó el auxilio de algunas personalidades que blasonaban de ardientes partidarias de la instrucción del obrero y que en llegando la ocasión de demostrarlo se hicieron el sueco excusándose con fútiles pretextos creyendo sin duda que sin su concurso la disolución de la sociedad sería inevitable, pero como no hay mal que por bien no venga, la situación crítica en que quedaba sumido el Ateneo motivó la creación de las clases diurnas, único medio que había para salvar el estado económico de la sociedad.

Efectivamente, desde la fecha en que la Directiva mandó abrir las tales clases bajo la entendida dirección de un personal idóneo, ya reclamadas anteriormente por los mismos sócios, la marcha económica de la sociedad fué

aún...»—, i per tant quedava eximit del compromís que va signar, perquè l'obligava només a donar classes en un escola d'aquelles característiques; també diu *«que aquella Escuela que pobremente funciona en la calle Cruz 64, dista mucho de ser una Escuela de Artes y Oficios...»*, o després d'escriure que l'Escola no sols no formava mestres de taller, contramestres, maquinistes ni artesans, negava igualment la possibilitat que mai pogués arribar a fer-ho.

Les declaracions del mestre Corcó, afegides a alguns comentaris publicats en el setmanari *Verdad*, fan suposar que l'autor de l'editorial del butlletí de l'Ateneu, al qual s'ha fet referència, potser no anava equivocat.

Després d'aquells fets, se sap que la junta de l'entitat després de dirigir-se, infructuosament, a l'Ajuntament en sol·licitud de subvenció,¹⁰ va recórrer a tots els mitjans publicitaris a l'abast, per atraure socis protectors i alumnes; per exemple, en temps de vacances, va fer publicar a *El Eco* un article signat per un tal Ferrer qui, segons una nota divulgada a través del mateix periòdic, vingué a Badalona *«comisionado por una sociedad sud-americana»*, a visitar l'Escola *«con el objeto de adquirir datos para fundar establecimientos análogos en aquella parte del Nuevo Mundo»*. En el seu escrit, l'il·lustre «visitant», destacava del programa de l'escola el fet que *«a los desheredados se les proporciona una instrucción completa en su arte ó oficio respectivo, y se tiene el propósito de procurarles la instalación de nuevas industrias y de facilitar su ocupación; al propio tiempo que por medio de una Junta de técnicos formada de los profesores facultativos de la Escuela se procurará que los patronos puedan obtener fácilmente estudios, proyectos, planos y presupuestos industriales, privilegios de invención ó de introducción, marcas de fábrica, etc., etc. Otros dos puntos del programa que ninguna agrupación puede realizar tan fácilmente como la que nos ocupa, dados los factores que deberían integrarla, consite en procurar la*

mayor armonía entre el capital y el trabajo y en alcanzar de los poderes públicos todas aquellas disposiciones que pueden redundar en favor de la Agricultura, Industria y Comercio.»

També a partir de març de 1895, l'Escola va utilitzar el simple anunci i la publicació de diversos articles, signats per professors del centre o socis del Foment, que sota el títol genèric de «Crónica Científica», apareixien periòdicament a les pàgines de *El Eco*. El varen publicar articles tractant temes com: «El suero del Dr. Roux», «Ciencia y puchero», «Cultivo racional, abonos químicos», «Embolo automático», «Cuero o algodón», etc. D'entre tots els anuncis, i perquè és possiblement el més indicatiu de l'atzucac en què, presumiblement, l'entitat es trobava, és de destacar el que va aparèixer unes setmanes abans que les «Cròniques» comencessin a publicar-se, participant la decisió que havia pres *«la Junta de profesores de la Escuela de Artes y Oficios de esta Villa»*, de crear una classe diürna en la qual *«mediante la módica mensualidad que en dicho centro docente se satisface, podrán también adquirir la instrucción indispensable los niños que por su poca edad no pueden asistir a la clase de noche. También nos avisa, que cediendo al ruego de varias familias, admitirá, bajo condiciones especiales, algunos recomendados para después de las horas de clase general.»*

En no haver pogut trobar altres documents, a part d'un parell de referències en les actes municipals amb motiu de les peticions de subvenció, els articles, cartes, anuncis i notes aparegudes a la premsa local ja esmentats, imagino que tant l'Escola d'Arts i Oficis de Badalona com la societat Fomento de las Artes, van deixar d'existir, si no abans, a les derrereries del curs 95-96, després de veure's obligades a traslladar-se al número 63 del carrer Arnús —domicili de Paulí Llubera—, i d'una sèrie de rumors, no confirmats però tots ells desagradables, sobre l'administració del centre, que el periòdic local *El Badalonés*¹¹ —23 de febrer de 1895—, va donar a la publicitat.

Segons que es pot llegir en el setmanari religiós *El Centinela Badalonés* —edició del 2 de desembre de 1894—, la Joventut Catòlica es va dirigir a les «*persones amb recursos i cristianes*», demanat-los ajuda per establir una «*escola nocturna per a obrers, als qui, contra els corrents del segle i distingint educació i instrucció, se'ls doni una i altra molt esmerada que aplicada a les seves respectives arts i oficis, no només els faci perfectes operaris, sino cristians convençuts, bons pares de família i dignes ciutadans*». L'escola s'instal·là en el número 2 del carrer Lluç —avui de Canonge Baranera—, i segons *El Centinela Badalonés*, aviat quedà plena «*en tota la seva capacitat*» —80 alumnes—, i s'esperava el patrocini de persones disposades a fundar-ne una de nova per donar cabuda a les nombroses peticions de matrícula. La solució, però, fou el trasllat de l'escola al local social de la Joventut, prop del que ocupava, «*on amb les modificacions necessaries*» confiaven que hi hauria lloc per a uns 250 alumnes.¹² Les classes es donaven de 7 a 9 del vespre, essent l'ensenyament gratuït i només per a obrers, aprenents o oficials.

Al mes de maig del mateix any, el setmanari *El Badalonés*, reclamà per a la dona, com a complement a la instrucció primària, l'establiment d'escoles pràctiques d'Arts i Oficis, «*como hace tiempo se estableció en beneficio del hombre*». L'articulista, per donar força a la seva petició, parla de les clesses de roba blanca, vestits i capells creades per la Diputació Provincial de Barcelona, per citar una institució oficial, i les ensenyances mantingudes per Los Amigos del País, com a exemple d'entitat privada; assenyalant seguidament, els avantatges que podien reportar a la dona aquests coneixements, si es que es volia guanyar la vida dedicant-se a la confecció o bé estalviar-se la modista. El fet que, el dia primer de juny, s'inaugurés l'Acadèmia Municipal de Corte, fa suposar que l'escrit esmentat no era tant per demanar de l'administració un nou centre d'ensenyança, sinó el pre-anunci d'una escola a punt d'obrir les portes.

ATENEO OBRERO

CURSO DE 1899 á 1900

CLASES DIURNAS

PÁRVULOS, ELEMENTAL, SUPERIOR, con las especiales de
Cálculo Mercantil, Teneduría y Dibujo aplicado á las Artes y Oficios.

CLASES DE ADULTOS

Lectura, Caligrafía, Gramática, Aritmética Algebra, Geometría, Geografía, Historia, Ciencias Físico-Naturales, Cálculo Mercantil, Teneduría, Dibujo aplicado á las Artes y Oficios y Modelo, Teoría y práctica de los tejidos, Francés, Inglés y Alemán.

PROFESORES:

D. Raimundo Soler — D. Bartolomé Escalada. — D. Francisco Mastarner. — D. Manuel Juvent. — D. José Vidal. — D. Pedro Doria.

AUSILIARES:

D. Pedro Cuivart. — D. Francisco Ribó. — D. Jaime Mans.

A l'AHCB¹³ es pot consultar el llibre de matrícula dels alumnes inscrits, l'any 1902, a les classes per a adults que donaven, en les respectives escoles, els mestres Màrius Borbonet, Teodor Corominas i Antoni Valls. L'interès que té avui aquest llibre rau especialment en el fet que hi figuri explícita l'edat i la dedicació labral dels inscrits, alguns d'ells nens encara, obligats a treballar per aportar a la família els seus petits guanys. Així, d'un total de 134 alumnes, 48 no passaven dels 14 anys, i d'aquests 3 en tenien 9; altres 3, 10; n'hi havia 7 amb 11 anys, i 16 amb 12. I pel que fa a les professions, hi havia: basters, cadiraies, carreters, cistellers, corders, curtidors, decoradors, dependents, enquadernadors, escriptors, filadors, fundidors,

fusters, impressors, jornalers, llaurers, llauradors, manyans, paletes, pintors, rajolers, teixidors, terrissers i vidriers. Aquests darrers eren en majoria, 39; seguits dels jornalers, 26 i dels corders, 17.

Això succeïa en un temps en què els badalonins —exceptuant els que treballaven a la indústria del cànem, que patien la crisi derivada de la pèrdua de Cuba i Filipines—, vivien a causa de la industrialització, un període de prosperitat.

Badalona tenia censats 19.254 habitants, a la seva platja hi recalaven quasi un centenar de barques, i l'horta i la vinya

Escuela de Adultos Dirigida por Antonio Valls

N.º	Nombres y apellidos	Edad	Profesion	Domicilio	Observaciones
1	Juan Ormengo Ricart	13	Albanil	S. Fran 7	
2	José Baliarda Garangé	13	Vidiero	Centro 58	
3	Baidro Borrás Costa	15	id.	Sta. Madrona 132	
4	Juan Borrás Costa	14	id.	id.	
5	Arturo Barbeto Gladó	13	Cordelero	Magatsen 133	
6	Mamuel Barbeto Gladó	14	id.	id.	
7	Joaquín Carbonell Ferrades	14	Vidiero	Sta. Maria 84	
8	Francisco Carbonell Ferrades	13	Cordelero	id.	
9	Juan Cussó Sansa	20	Vidiero	id 110	

Libre de registre d'adults assistents a les escoles nocturnes l'any 1902.

donaven fruits abundosos. Diverses escoles privades —religioses i seglars—, suplien la manca de places que oferia l'escola pública; entre les quals citarem el Col·legi de la Divina Providència; el Liceo Hispano-Francès; l'Ateneu Obrer; el Col·legi Llubera; l'Escola Laica, de D. Arnaldo Gabarró; el Col·legi de la i 2a Ensenyança Colegiada, dels germans Solà, al carrer Sant Bru números 2 i 4 —amb alumnes pensionistes i externs—, agregat a l'Institut provincial de Barcelona; el Colegio de Jesús Redentor —dirigit per preveres—; la Primera Escuela (Colegio o Liceo) Municipal —dirigida per Jaume Poch i Garí—; el Gimnasio Poliglota, etc.

Als vint anys de l'Ateneu Obrer, el butlletí del centre, corresponent al mes de maig de 1904, recollia aquestes dades publicades per *El Exportador Español*: «Actualmente frecuentan este centro instructivo, unos 400 alumnos, cuyas dos terceras partes concurren á las clases de dia y los restantes á las clases nocturnas. El plan de estudios lo constituye: Lectura, Caligrafía, Gramática, Aritmética, Algebra, Geometría, Geografía, Cálculo mercantil, Teneduría de libros, Dibujo aplicado á las Artes y Oficios y Modelaje, teoría y práctica de los Tejidos, Francés é Inglés.»

En el mateix butlletí es feia referència a les activitats que a Barcelona duia a terme una entitat preocupada per aportar «al proletariado los conocimientos indispensables de que carece, procurar su enaltecimiento intelectual y por ende, su mejoramiento material, exitarle á que ame todo lo que signifique adelanto, evolución y progreso, hé aquí una labor realizada por pocos.

Pretender que el obrero por sí solo suba á sentarse en los escaños del aula, es antilógico y absurdo, por no ser su estado de cultura el más á propósito para asimilar los áridos principios de una materia teórica ni para comprender en su plenitud el tecnicismo científico. Otra cosa es necesaria. es preciso que quien pueda, quien posea un caudal de conocimientos útiles adquiridos en la

cátedra ó en el taller (el sitio no importa), prescindiendo de prejuicios y convencionalismos mal llamados sociales, penetre en los modestos centros de los hijos del trabajo poniendo á su alcance los medios necesarios para lograr su elevación de nivel intelectual y su cultura, la ciencia.

La Universidad de Barcelona dá su ejemplo. Unido en admirable consorcio profesores y alumnos tienden sus esfuerzos y ordenan sus energías á realizar la noble y generosa obra de enseñar al que no sabe, poniendo a disposición del proletario, los segundos sus ideas y entusiasmos, los primeros su entusiasmo y su talento.»

Esmentava a continuació les dues conferències, donades a l'Ateneu, el passat abril, en el decurs d'una tanda que inicià el catedràtic de la Facultat de Farmàcia i secretari de l'Extensió Universitària,¹⁴ Agustí Muriel, parlant de la fabricació d'alcohol, l'efecte de l'abús de les begudes alcohòliques, etc.; a la qual seguí la que va donar l'alumne de la Facultat de Lleis, el badaloní, Àngel Gill, sobre el tema «Pressupostos, confecció d'aquests i votació per les Corts.»

Des del pacte de El Pardo, entre Sagasta (liberal) i Cánovas (conservador), els partits d'un i altre s'anaven alternant en el govern del país. La base social del govern conservador, com se sap, la formaven l'aristocràcia —ciutadana i rural—, els terratinents i les anomenades «persones d'ordre»; pel que fa a la base social dels liberals, era constituïda, preferentment, per comerciants i industrials. Com a resultat d'aquell acord, les ciutats, viles, pobles i llogarretes, es van veure governats (?) per oligarques i cacics.

Passant revista al que es va salvar de la premsa badalonina de l'època, *El Eco, Gent Nova, Verdad...* —exercici que he hagut de fer per escriure aquests apunts—, n'he tingut prou amb la lectura d'algunes notes sobre la política badalonina en 1904,

per fer-me càrrec de les queixes que de tots els sectors, s'alçaven en contra de l'actitud despòtica del govern municipal, i he entès l'alegria amb què varen rebre l'anunci d'una comissió ciutadana, encarregada d'aplegar tots els badalonins posseïdors d'un títol acadèmic. *Gent Nova*¹⁵ avançava així la notícia: «*Sembla que á Badalona els homes de carrera al ultim han comprés lo que convenia á tots, y s'han decidit á juntarse, formant un Centre que vetlli pels interessos morals y materials de la població.*»

El mateix periòdic, tres setmanes més tard, a precís d'aquella comissió, publicava una circular, signada pel metge Baldomer Fonollada i vint-i-vuit professionals més,¹⁶ convidant a la resta de titulats a secundar els seus propòsits en nom de Badalona i del «*sano y acendrado compañerismo que surge en la vida estudiantil que flota vigoroso por sobre todas las diferencias de raza, de nacionalidad, de estados sociales y de opiniones; y el reconocimiento del deber que el título académico impone, como depositarios de la ciencia, de difundir la cultura, propagando nuestros conocimientos y tendiendo al mayor bienestar y al mejoramiento humanos*». L'associació de titulars va prendre el nom de Centre Politécnic, y la primera junta la presidí Baldomer Fonollada.

L'acte inaugural del nou centre¹⁷ —presidida pel governador civil de la província, amb l'assistència del rector de la Universitat i d'altres personalitats—, començà amb la salutació del president de l'entitat als assistents, als qui, segons el redactor de *Verdad*, «*detalló minuciosamente la historia del nuevo Centro, explicando los motivos que impulsaron á su fundación y los fines que persigue. Señala la agitación que las banderías políticas sostienen en Badalona, y la tirantez de relaciones que entre ellas se establece, siendo causa de choques violentos que todos hemos lamentado y de que muchos elementos valiosos se mantuvieran en un voluntario ostracismo, para que no se les confundiera con los*

ambiciosos logreros, ni resultasen víctimas de sus luchas. La creación del nuevo Centro, admitiendo únicamente los titulares, con el fin de que los suspicaces y recelosos no atribuyesen objetivos bastardos á los iniciadores, atraído á su seno á los que se encontraban en un apartamiento letal, y les llevó a la vida activa de la difusión científica. Enumera los diversos proyectos que el Centro lleva en cartera, como son gestionar una Escuela de artes y oficios, contribuir al perfeccionamiento de la instrucción, intervenir en los conflictos entre el capital y el trabajo, procurar el mejoramiento higiénico de la urbe, vulgarizar conocimientos por medio de conferencias y en fin, fomentar todo cuanto tienda a la regeneración del pueblo...»

Del parlament que pronuncià el rector de la Universitat, en recollia el reconeixement de «*la alta trascendencia de la misión del Centro*», que ja havia donat com a primer fruit la creació de la Junta Local de l'Extensió Universitària. I també, les paraules recomanant «*la celebración de conferencias, y la concurrencia a ellas, especialmente de las señoras, indicando a los individuos de la Extensión que fijen su atención predilecta en el Ateneo Obrero, por haber sido el que ha iniciado en Badalona los trabajos de difusión universitaria,*¹⁸ y el que más necesita, por la clase social que representa, de los conocimientos instructivos».

El governador civil al seu torn, no va poder evitar parlar de «*la triste situación en que se encuentra Badalona*» —ja aquest tema va ésser esmentat per la majoria dels que el van precedir en l'ús de la paraula—, afirmant que havia intentat posar-hi remei sense poder fer-ho «*por encontrarme entre corrientes antagónicas y tener á las consecuencias de mi resolución. Me hallo en el caso del médico que, teniendo que sajar un tumor á un diabético, se abstiene de la operación para evitar una carnicería*». Seguidament, digué que es felicitava per la creació del Centre «*porque, constituido de elementos cultos é imparciales, será para mí una guía y una orientación en lo sucesivo.*»

La revista de l'Ateneu, va dedicar gairebé tot el seu número de novembre del 1904, a parlar del Centre Polítècnic i de la creació de la Junta local d'Extensió Universitària, amb motiu de l'acte que per celebrar l'inici de les tasques d'aquesta institució va tenir lloc, el dia 12, a la seu del Polítècnic.

En la ressenya que feia d'aquell esdeveniment, incloïa el parlament que va fer el secretari de la Junta qui, després d'una breu introducció parlant de l'esforç que el proletariat feia per insubrir-se, explicà la constitució de l'Extensió a Barcelona «*siguiendo las huellas de la benemérita Universidad de Oviedo*», amb el propòsit d'apropar aquell centre docent al poble «*que deseaba redimirse*». Gill, segons el butlletí, continuà el seu parlament dient: «*Aprobados los estatutos por la primera autoridad gubernativa de la provincia, en el año 1902 efectuóse la inauguración de la Extensión Universitaria en el anfiteatro de la Facultad de Medicina de Barcelona.*»

«*La campaña verificada fue brillante, el éxito alcanzado portentoso. Díganlo Barcelona, Sans, Hostafranchs, San Andrés, Badalona, Mataró, Sabadell, etc. Baste saber que desde el mes de Noviembre del año 1902, hasta el de Mayo del siguiente, diéronse más de ciento cincuenta conferencias por catedráticos y alumnos*».

El conferenciant, seguidament, es va referir als problemes econòmics produïts per «*la traslación forzosa (por residir casi todos en Barcelona), de los individuos de la Extensión a las poblaciones donde tenían lugar las conferencias por una parte, y la carencia de recursos indispensables para la realización de cualquier empresa*», que varen minvar les energies i frenar les activitats de les persones compromeses en aquella tasca. Afortunadament el rector, Dr. Rodríguez Méndez, se'n va adonar i convocà, per al dia 26 de febrer, una reunió de catedràtics de diversos centres, en la qual s'acordà d'establir «*la Extensión en todo el distrito universitario de Barcelona*» i autoritzar «*la cons-*

titución de Juntas locales allanando con ello uno de los más graves inconvenientes antes mencionados.» I prosseguí:

«*Varias han sido las ciudades de Cataluña que utilizando la autorización conferida en la última de las bases que se acaban de mencionar, organizaron Juntas locales, y Badalona, cuyas excelencias fueron puestas de relieve el pasado domingo, no podrá permanecer rezagada.*»

AÑO XVII.		Noviembre de 1904		Núm. 197	
					
REVISTA MENSUAL					
Precios de Suscripción: Socios de número . . . 1 pias. al año No socios 2 Gratis a los señores protectores		Redacción y Administración EN LA SOCIEDAD CALLE DE ARNÚS, 36		De los trabajos firmados son responsables sus autores. Los originales no se devuelven en ningún caso.	

Extensión Universitaria LOCAL

Inauguración de la Extensión

En el Centro Polítècnic se organizó la Junta local de Extensió Universitària, la qual celebró solemnement el començament de les seues tasques amb un acte públic que presidí el digníssim Vice-rector de la Universitat de Barcelona Dr. Benito de Eudara.

El referit acte se verificó en el propi local del Polítècnic, el dia 12 del corrent, assistint nombrosos concurrencies.

Empezó haciendo uso de la palabra el Sr. San Martín, presidente de la Junta local de la Extensió, quien en brillantes párrafos expuso el objeto de la misma, y manifestó que si bien muchos de sus individuos no eran eminencias, poseían, en cambio, una gran dosis de buena voluntad. Termina eucomiando la labor de la Extensió Universitària en general, que tanto contribuye a la obra de cultura.

El secretario de la Extensió D. Angel Gill, lee la siguiente interesante Me-

moria que con sumo placer publicamos íntegra.

«ILMO. SR.—SEÑORES:

Aunque suscitadamente, expuesto quedó en la magistral memoria del digno secretario del Centro Polítècnic el origen de la entidad a cuya inauguración procedemos. De aquí la brevedad que debiera tener esta memoria si solo se atendiese a los trabajos precursores a la fundación de la Extensió Universitària en Badalona, ya que al darla a la vida, constituyó siempre uno de los designios de este Centro.

Mas no basta una ligera narración de los actos efectuados por los iniciadores, puesto que la reciente institución no ha nacido al acaso, sino que tiene en otra parte justificado su fundamento. Por esto se impue la necesidad de hacer algo de historia sobre este punto aunque solo limitándonos a la labor realizada por la «Extensió Universitària» en Cataluña.

Un pueblo entero anhelante de borrar el pecado de sus errores en el agua bautismal de la ciencia, y que considera la cultura como la más firme base de su reivindicación y de venerandas libertades, luchaba delirante desgarrando poco a poco por los medios que estaban a su

«El Ateneo Obrero realizó la primera tentativa viendo con el placer consiguiente prohijada la idea por el centro Politécnico entonces en pleno estado de gestación...»

La Junta local d'Extensió Universitària la constituïren: Baldomer San Martín, president; Jaume Duran, Sots-president; Alfons Arnau, Tresorer; Àngel Gill, Secretari; Toribi Escalada, Sots-secretari i Pere Villuendas, Manuel Piñol, Teodor Corominas, Antoni Valverde, Víctor Bonet i Leopold Botey, Vocals.

NOTES

1. 18 de setembre de 1866.
2. 6 de desembre de 1868.
3. «*Que sea el templo del saber, el centro reformador de las costumbres*» («El progreso de Badalona», publicat a *El Eco* del 17 de novembre de 1878.)
4. L'establiment d'aquesta escola fou aprovada pel Consistori el dia 28 de novembre de 1883. S'assenyalà l'inici de les classes per al dia 3 de desembre, i el seu horari era de 7 a 9 del vespre. Fou confiada al mestre Antoni Bori i Fontestà.
5. Publicat a *El Eco* del 26 de maig de 1883.
6. Consta com a data fundacional de l'Ateneu Obrer, el dia 27 de juliol de 1884.
7. Als inicis dels noranta es va constituir l'Associació Museu-Biblioteca i Exposició Permanent, l'objectiu primer de la qual va ésser adquirir, amb les aportacions dels socis, els terrenys on construir l'edifici adequat. Un dels primers presidents fou el senyor Vicenç Bosch; i el conseller Valentí Moragas, el representant de l'Ajuntament a la Junta.
8. Aquest professorat, segons *El Eco* —16 de setembre de 1893—, el constituïren: Josep Ventura i Gausachs, pèrit agrònom; Màrius Borbonet, professor mercantil; Josep Corcó, mestre superior; Antoni Clotet, teòric i dibuixant de teixits; Gaietà Freixa, professor de matemàtiques; i Josep Sayol i Renom, professor de dibuix, sota la direcció de l'arquitecte, Albert Juan i Torner, i sent-ne secretari Paulí Llubera, professor normal.
9. De periodicitat mensual, començà a publicar-se en 1888. En el corresponent al mes de maig de 1893, anuncià el trasllat imminent de l'Ateneu al carrer Arnús. El quadre de professors el constituïen els senyors Raimon Soler, Bertomeu Escalada, Francesc Masferrer, Manel Junyent i Josep Vidal.
10. Acta del ple municipal de 10 d'abril de 1894.
11. *El Badalonés*, que se subtitulava *Periódico semanal independiente*, va aparèixer el 12 de maig de 1894; l'últim exemplar es publicà el 29 d'agost de 1896.
12. El professorat era format per Segimon Prat, prevere; Leopold Botey, Pere Santanach, Agapit Costa i Pere Garriga; essent-ne professors ajudants: Lluís Ubach, Linus Patris, Lambert Botey i Isidre Sabater; i zeladors, Josep Pujol i Miquel Vila.
13. Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona.
14. Moviment cultural desenvolupat a Astúries, a les darreries del s. XIX i primera dècada del XX, l'objectiu del qual era la divulgació científica i tècnica (sense oblidar qüestions socials) fora de l'àmbit acadèmic, per mitjà de cursos, conferències i viatges. Era portat a terme per un grup d'intel·lectuals formats majoritàriament per la Institució Lliure de l'Ensenyança i vinculats a la Universitat d'Oviedo.
15. 17 de juliol de 1904.
16. Aquests eren: Baldomer Garcia Goy, administrador de correus; Leopold Botey, advocat; Joan Amigó, arquitecte; Francesc Pinós, corredor; Pau Giraldez, dentista; Eduard Agustí, enginyer; Joan Monguío, Ramon Aubert, Josep Miranda, Josep Soler Badia, Joaquim Mir, Joan Surroca; Joaquim Sayol, Ramon Batlle i Pere Cairó, farmacèutics; Pere Villuendas i Manel Piñol, mestres; Xavier Parés, Pere Rubiés, Víctor Bonet, Joan Curet, Jaume Duran i Joan de D. Soler Badia, metges; Josep Colomer, pilot; Josep Puigcardó, procurador dels Tribunals; Toribi Escalada, professor mercantil; Antoni Soler, químic i Andreu Cussó i Isidre Mayolas, veterinaris.
17. Instal·lat al carrer Sant Pere, núm. 80, s'inaugurà el dia 5 de novembre de 1904.
18. El 23 d'abril de 1904.